

ПРОБЛЕМИ ЗАЛУЧЕННЯ ІНОЗЕМНИХ ІНВЕСТИЦІЙ В ЕКОНОМІКУ УКРАЇНИ ТА ШЛЯХИ ЇХ ВИРІШЕННЯ

Б. Гнатківський, З. Романчук

*Львівський національний університет імені Івана Франка
79008, м. Львів, проспект Свободи, 18*

У статті проаналізовано проблеми залучення іноземних інвестицій в економіку України, досліджено переваги та недоліки залучення іноземного капіталу. Надано деякі рекомендації щодо підвищення привабливості України для прямих іноземних інвестицій.

Ключові слова: прями іноземні інвестиції, інвестиційна привабливість, іноземний капітал.

Вступ. В умовах структурної перебудови економіки України важливе значення має залучення прямих іноземних інвестицій. Як свідчить зарубіжний досвід, у більшості країн (США, Німеччина, Франція, Великобританія) каталізатором інвестиційної активності став саме іноземний капітал, який відіграв активну роль у розвитку та структурній перебудові економіки. Характерною ця тенденція є для економік індустриальних країн Південно-Східної Азії та постсоціалістичних країн Центральної та Східної Європи. І хоча світова практика показує, що прями іноземні інвестиції мають низку істотних переваг перед іншими формами економічного співробітництва, Україна серед постсоціалістичних країн сприймається як країна з найбільшим ризиком, оскільки національні економічні умови для реалізації міжнародних інвестиційних програм залишаються непривабливими.

Водночас для України залучення на взаємовигідних умовах прямих іноземних інвестицій дасть змогу вирішити завдання структурної трансформації, розвитку імпортозамінних виробництв, модернізації вітчизняного виробництва, послідовного нарощування експортного потенціалу.

Проблеми залучення прямих іноземних інвестицій в економіку України досліджували вітчизняні вчені-економісти: Даниленко А. А., Гаврилюк О. В., Федоренко В. Г., Проценко Т. О., Солдатенко В. В., Степанов Д. В., Мойсюк О. М., Пехник А. В. та інші.

Постановка завдання. Метою даної статті є дослідження проблем залучення іноземного капіталу в економіку України та надання деяких рекомендацій щодо підвищення привабливості України для прямих іноземних інвестицій.

Результати. На сучасному етапі розвиток української економіки відбувається в умовах світової фінансової кризи, результатом якої є скорочення обсягів виробництва, зниження інвестиційної активності, фізичне зношення та моральне старіння основних фондів. Безперечно, що в цих умовах важливою проблемою є

пошук додаткових джерел фінансування. Одним з таких джерел вважаємо прями іноземні інвестиції.

Розглянемо детальніше переваги та недоліки залучення іноземного капіталу в економіку України.

Переваги залучення прямих іноземних інвестицій в економіку України є наступними:

- зниження рівня імпортозалежності;
- стимулювання розвитку експортного потенціалу;
- прискорення темпів структурної перебудови економіки;
- створення стратегічних альянсів між українськими та іноземними підприємствами;
- збільшення рівня комплексного використання сировинних ресурсів;
- впровадження сучасних новітніх технологій;
- поліпшення платіжного балансу;
- збільшення обсягів капітальних вкладень та скорочення термінів їх нагромадження;
- підвищення рівня зайнятості та кваліфікація робочої сили;
- підвищення ступеня адаптації суб'єктів господарювання до умов конкурентного середовища;
- використання зарубіжного організаційного та управлінського досвіду.

Серед недоліків залучення іноземного капіталу слід відзначити:

- збільшення залежності країни від іноземного капіталу;
- трансферт частини прибутків за кордон;
- витіснення з ринку внутрішніх виробників і постачальників;
- підвищення рівня конкуренції на ринку;
- жорстка експлуатація місцевих сировинних ресурсів.

Однак, незважаючи на вказані недоліки, Україна може стати однією з провідних країн залучення (безперечно, на взаємовигідних умовах) прямих іноземних інвестицій. Цьому сприяє статус української економіки, яка ґрунтується на декількох складових, серед яких: величина території, місткий внутрішній ринок, кваліфікована і водночас дешева робоча сила, значний промисловий і сільськогосподарський потенціал, а також вигідність геополітичного розташування [6].

Виробництво в Україні доцільно розвивати, як для внутрішнього ринку з його високим попитом, так і для експорту в інші країни.

Варто відзначити, що за останні роки спостерігається позитивна динаміка зростання прямих іноземних інвестицій. Найбільш привабливими галузями вітчизняної економіки для інвесторів були промисловість, фінансовий сектор, торгівля. Інвестори уникають вкладень в основний капітал, зберігається тенденція їх спрямування здебільшого в галузі зі швидким оборотом капіталу чи у непромисловий сектор, зокрема в купівлю нерухомості [2].

В Україні весь агропромисловий комплекс потребує повної перебудови з допомогою іноземних капіталовкладень. Необхідно модернізувати та осучаснити технологічну базу, впровадити нові агротехнології, підвищити продуктивність праці, знизити витрати, забезпечити комплексну переробку первинної сировини з метою значного збільшення виходу кінцевої продукції. Безперечно, що це потребує достатньо великих фінансових вливань. Створення спільних підприємств з іноземними партнерами надають реальну можливість вітчизняним

товаровиробникам модернізувати матеріально-технічну базу та забезпечити вихід на зовнішні ринки з конкурентно-спроможною продукцією. Прямі інвестиції, які здійснює іноземний партнер, мають переваги перед кредитами та іншими формами особливо в умовах кризи [1].

Варто зазначити, що на даний час ситуація з інвестування економіки іноземним капіталом є недостатньою. Найважливішою проблемою тут виступає неефективна система залучення прямих іноземних інвестицій. Існує ряд чинників, які призводять до негативного інвестиційного клімату в державі:

- недосконала законодавча база;
- не сприяння податкової системи розвитку підприємництва;
- низький рівень захисту прав потенційних інвесторів;
- системність корумпованості в органах державної влади та лобіювання власних інтересів державними службовцями;
- неефективна фінансова політика України;
- відсутність ініціативи власників підприємств щодо інвестування конкурентоспроможних інноваційних проектів;
- низький рівень життя громадян та зниження їх купівельних можливостей внаслідок інфляційних процесів.

Щодо інвестиційного законодавства України, то за роки незалежності було видано майже тисячу законодавчих актів, що регулюють ту чи іншу сферу інвестиційної діяльності. Однак при цьому слід зазначити, що:

- по-перше, інвестиційне законодавство України, незважаючи на значну кількість ініціатив у необхідному напрямі, все ще залишається далеким від досконалості;
- по-друге, велика кількість законодавчих актів та нормативних документів, виданих різними органами та гілками влади, суттєво ускладнює орієнтування у великому законодавчому полі;
- по-третє, часті зміни законодавства (навіть задля його покращення) знижують інвестиційні рейтинги нашої держави, адже однією з основних вимог потенційних інвесторів є стабільність законодавства.

Недосконалість чинного законодавства значно посилюється численними підзаконними актами – інструкціями та роз'ясненнями контролюючих органів, що відштовхує інвесторів.

Інвестиційне законодавство України вимагає значного вдосконалення та доопрацювання. При цьому всі зміни мають бути науково обґрунтовані, цілеспрямовані та підпорядковані єдиній стратегічній меті – структурній трансформації економіки та забезпеченню її конкурентоспроможності на світовому ринку.

Ще однією важливою проблемою для зарубіжних інвесторів постає брак інформації стосовно чинного українського законодавства. Адже іноземні інвестори зазвичай не мають змоги відслідковувати зміни в українських законах. Доцільним у цьому напрямку вважаємо регулярний випуск бюлетеня (кількома іноземними мовами), що сприяло б ознайомленню зарубіжних інвесторів з правовим режимом в Україні стосовно іноземного капіталу.

Головним мотивом усіх іноземних інвесторів, що виходять на український ринок, є пошук ринків збуту. За наявності прозорої та чіткої процедури приватизації, а також привабливих підприємств, входження на ринок через придбання контрольного пакету акцій підприємства на приватизаційному тендері

вимагатиме від інвестора менших зусиль, порівняно із започаткуванням проекту «з нуля» [6].

Транснаціональні компанії, які мають чималий капітал і опанували кращий світовий досвід провадження бізнесу, можуть стати для України найбільш бажаним інвестором, оскільки українські підприємства потребують великих інвестицій та витрат на проведення реструктуризації, а український уряд – надходжень до бюджету. Вимоги ТНК до прибутковості інвестицій є простішими порівняно з інвесторами-підприємцями та портфельними інвесторами. Транснаціональні компанії зацікавлені в ширшому колі підприємств та проєктів для інвестування.

Безперечно, що інвестиційний клімат держави багато втрачає через нерозвиненість та непрозорість фондового ринку, що стримує розвиток інвестиційних процесів, оскільки ускладнює загальноприйняті в світі механізми придбання підприємств шляхом викупу їхніх акцій на фондовому ринку. Тому одним з важливих завдань поліпшення інвестиційного клімату в державі є підвищення привабливості та прозорості вітчизняного фондового ринку, в тому числі шляхом спрощення процедури ввезення в Україну та вивезення за її межі капіталу під час здійснення інвестиційної діяльності на фондовому ринку, а також підвищення рівня прозорості та достовірності інформації про діяльність емітентів цінних паперів [3, с. 97].

Крім того, необхідне прискорення формування інфраструктури інвестиційної діяльності, зокрема, транспортної, телекомунікаційної, інженерної тощо. За світовим досвідом рівень розвитку інфраструктури та її розгалуженість є одним з ключових чинників, який дає змогу державі реалізувати решту переваг у конкурентній боротьбі за інвестиції на світовому ринку. Формування інвестиційного іміджу держави несумісне з бюрократизмом і корупцією у владних структурах, їхнім надмірним втручанням у господарську діяльність підприємців та «неформальними» зборами до різних фондів [3, с. 98].

Більшість районів і міст у сфері залучення іноземних інвестицій стикається з проблемою низького рівня підготовки керівного складу в питаннях безпосередньої роботи з іноземними інвесторами, відпрацювання інвестиційних пропозицій та бізнес-планів.

Бракує системної роботи з пошуку інвесторів, співпраці з ними, супроводження їхніх проєктів. Слабка поінформованість інвесторів щодо можливостей вкладання коштів у інвестиційно-привабливі галузі також не сприяє припливу іноземних інвестицій.

Висновки. Таким чином, головні причини неефективного залучення прямих іноземних інвестицій в економіку України наступні:

1. На макрорівні – це стан економіки, закони та принципи їх регулювання, політична та економічна нестабільність, політика уряду, відсутність системи поширення інформації, яка була б легкодоступною для вітчизняних і зарубіжних підприємців та охоплювала широкий спектр питань щодо можливостей інвестування в Україну.

2. На мікрорівні – це характер взаємовідносин між вітчизняними підприємцями та їх зарубіжними партнерами, а також із державними організаціями, відсутність досвіду роботи з іноземними партнерами, відповідних норм та стандартів.

Для української економіки важливим є впровадження ефективної стратегії залучення та використання прямих іноземних інвестицій, причому обов'язкової диверсифікації вимагає формування привабливого інвестиційного середовища з урахуванням специфіки регіонів. Для стимулювання залучення іноземного капіталу та усунення негативних тенденцій в економіці України необхідно здійснити ряд заходів, спираючись на принципи стабільності основних законодавчих актів щодо умов іноземного інвестування; диференційованого підходу до податкових та інших пільг для іноземних інвесторів з урахуванням обсягів і форм інвестування, а також пріоритетних напрямків розвитку економіки України; надійності, доступності та оперативності організаційного та інформаційного забезпечення залучення іноземних інвестицій.

Прямі іноземні інвестиції на взаємовигідних умовах можуть мати доступ у всі сфери економіки без шкоди для національних інтересів, оскільки вони не збільшують зовнішній борг, а, навпаки, сприяють одержанню коштів для його погашення. Галузеві обмеження на приплив іноземних інвестицій повинні поширюватися тільки на галузі, пов'язані з безпосередньою експлуатацією національних природних ресурсів.

Активізація інвестиційної діяльності дасть змогу Україні створити реальні передумови для вирішення основного геополітичного завдання нашої держави – набуття спочатку асоційованого, а потім і повного членства в ЄС. Це висуває якісно нові вимоги до внутрішньої політики в напрямі утвердження в Україні європейської моделі економічних та соціальних перетворень, загальноприйнятих у розвинених державах стандартів науково-технічного прогресу, підвищення рівня і якості життя населення.

1. Гаврилук О. В. Інвестиційний імідж та інвестиційна привабливість України // *Фінанси України*. – 2008. – № 2. – С. 124-137.
2. Даниленко А. А. Актуальні питання прямих іноземних інвестицій до України з ЄС (у контексті розширення Євросоюзу на Схід) // *Фінанси України*. – 2008. – № 1. – С.127-137.
3. *Іноземні інвестиції в Україні* / За ред. П. І. Гайдуцького. – К. : Редакційно-видавниче відділення УкрІНТЕІ, 2004. – 248 с.
4. Пехник А. В. *Іноземні інвестиції в економіку України*. – К. : Знання, 2007. – 335 с.
5. Федоренко В. Г. *Іноземне інвестування економіки України*. – К. : 2004.
6. Федоренко В. Г., Проценко Т. О., Солдатенко В. В., Степанов Д. В., Мойсюк О. М. *Економічні та організаційно-правові аспекти іноземних інвестицій в Україні* : Монографія. – Ірпінь : Національна академія ДПС України, 2004. – 398 с.

PROBLEMS OF ENGAGING FOREIGN INVESTMENTS INTO UKRAINE'S ECONOMY AND THEIR SOLUTIONS**Hnatkivskiy B. M., Romanchuk Z. Z.***Lviv Ivan Franko National University
79008, Lviv, Freedom Avenue 18*

In this article, the authors analyse problems of engaging foreign investments into the economy of Ukraine. Advantages and disadvantages of foreign capital are investigated. Some recommendations are made to increase Ukraine's appeal for direct foreign investments.

Key words: direct foreign investments, investment appeal, foreign capital.

ПРОБЛЕМЫ ПРИВЛЕЧЕНИЯ ИНОСТРАННЫХ ИНВЕСТИЦИЙ В ЭКОНОМИКУ УКРАИНЫ И ПУТИ ИХ РЕШЕНИЯ**Гнатківський Б. М., Романчук З. З.***Львовський національний університет імені Івана Франко
79008, г. Львов, проспект Свободи, 18*

В статье проанализировано проблемы привлечения иностранных инвестиций в экономику Украины, исследовано преимущества и недостатки привлечения иностранного капитала. Предложено некоторые рекомендации по повышению привлекательности Украины для прямых иностранных инвестиций.

Ключевые слова: прямые иностранные инвестиции, инвестиционная привлекательность, иностранный капитал.